

En affektiv narratologisk analyse av Linn Ullmanns Nåde (2002)

Å tvinge et menneske til å leve mot sin vilje

Bacheloroppgave, vår 2024

Lektorutdanning trinn 8. – 13. master

Universitetet i Stavanger

Fakultetet for utdanningsvitenskap og humaniora

Antall ord: 6898 ord

Sammendrag

Hensikten med oppgaven er å utforske hvilke ulike fortellertekniske grep som blir brukt i Linn Ullmanns *Nåde* (2002), og hvilke affektive virkninger disse har. Hovedvekten i oppgaven ligger på analysedelen, hvor begreper fra både tradisjonell og affektiv narratologi anvendes for å utforske *Nåde* i detalj. Oppgaven fokuserer på hvordan Ullmann anvender narrative teknikker for å fremstille komplekse emosjonelle tilstander og etiske dilemmaer, spesielt i kontekst av aktiv dødshjelp. En nærlesing av romanen avdekker hvordan framstillingen av karakterenes utvikling og personlige valg bringer frem spesifikke affektive reaksjoner hos leseren, og hvordan disse bidrar til å forme forståelsen av større sosiale og etiske spørsmål.

Romanen illustrerer hvordan litteratur kan påvirke leseren på dyptgående måter og utfordre vår emosjonelle og etiske deltagelse. Avslutningsvis reflekterer jeg over hvordan en integrasjon av affektiv narratologi i analysen av *Nåde* avdekker subtile måter litteratur kan påvirke og resonere med leserens følelser og moralske betraktninger.

Innholdsfortegnelse

1. 0 Innledning	4
1. 1 Aktiv dødshjelp	5
2. 0 Teori og metode	6
2. 1 Affektiv narratologi.....	6
2. 2 Rom- og tidselementer	7
2. 3 Emosjonelle impulskilder	8
2. 4 Fortellerstemme	9
2. 5 Karakterer og konflikt	10
3. 0 Tidligere funn	12
4. 0 Litterær analyse av Nåde	13
4. 1 Introduksjon av romanen.....	13
4. 2 Tema	13
4. 2. 1 Aktiv dødshjelp.....	14
4. 2. 2 Sykdom og død.....	14
4. 2. 3 Kjærlighet	15
4. 2. 4 Usikkerhet og håp.....	15
4. 3 Fortellerstemmen	15
4. 4 Rom, tidselementer og emosjonelle impulskilder.....	17
4. 5 Karakterer og konflikt	19
4. 6 Språklige bilder	22
5. 0 Avslutning	23
Litteraturliste	26

1.0 Innledning

Denne oppgaven tar for seg ulike aspekter av fortellerteknikker og deres affektive virkninger i Linn Ullmanns roman *Nåde*. Oppgaven er nøye strukturert i tre deler: teori og metode, analyse og en konklusjon. Hver del bidrar til en omfattende forståelse av hvordan narrative strukturer påvirker leserens emosjonelle respons.

I teori- og metodedelen legges det teoretiske fundamentet for affektiv narratologi, en tilnærming som belyser hvordan følelser integreres i og påvirkes av narrativ struktur. Her utforskes interaksjonen mellom tekstens romlige og tidsmessige aspekter og leserens følelsesmessige og kognitive involvering. Denne delen vil også inkludere en gjennomgang av sentrale begreper fra den generelle narratologien som fokalisering, kronologi, karakterutvikling, samt hvordan disse aspektene samvirker for å skape rike affektive miljøer i litteraturen. Det diskuteres relevante teorier og metodologiske tilnærminger som understøtter en dypere forståelse og tolkning av narrative teknikker.

Analysedelen av oppgaven anvender begreper fra både tradisjonell og affektiv narratologi for å utforske *Nåde* i detalj. Denne delen fokuserer på hvordan Ullmann bruker forskjellige fortellerteknikker for å fremstille og utforske komplekse emosjonelle tilstander og etiske dilemmaer som er sentrale knyttet til temaer som kjærlighet, sykdom og død – spesielt i lys av det kontroversielle temaet aktiv dødshjelp. Gjennom en nærlesning vil oppgaven undersøke hvordan karakterene utvikler seg gjennom fortellingen, og hvordan deres personlige konflikter og valg frembringer spesifikke affektive reaksjoner hos leseren. Analysen vil også vise hvordan Ullmanns narrative valg bidrar til å forme leserens forståelse av de større sosiale og etiske spørsmålene som blir stilt i romanen.

Til slutt vil oppgaven adressere spørsmålene: Hvordan påvirker den narrative strukturen og spesifikke fortellerteknikker i romanen på leseren? Hvilken rolle spiller den kvinnelige hovedpersonens beslutninger i å fremheve de affektive og moralske dilemmaene knyttet til personlig og sosial etikk i moderne samfunn? Den omfattende tilnærmingen ikke bare

belyser hvordan litteraturen kan engasjere leseren på dyptgående måter, men også hvordan en forfatters valg av narrative strategier kan forsterke eller utfordre vår emosjonelle og etiske deltagelse. Ved å integrere affektiv narratologi i analysen av *Nåde*, søker oppgaven å avdekke de subtile måtene litteratur kan påvirke og resonere med leserens følelser og moralske betraktninger.

1. 1 Aktiv dødshjelp

I dagens Norge kan pasienter som er uhelbredelige syke og ønsker å avslutte livet, få hjelp til dette innenfor lovens rammer. Pasientrettighetsloven gir dem rett til å avslå videre behandling, som å si nei til cellegift eller å velge å bli koblet fra respirator, noe som vil føre til at døden inntreffer raskere. Denne formen for dødshjelp, som kalles for passiv dødshjelp, innebærer at medisinsk behandling som opprettholder livet trekkes tilbake. Alle politiske partier på Stortinget støtter denne retten til å avslutte behandlingen, og dermed la pasienten dø naturlig. I midlertidig kan ikke alle pasienter som lider av uhelbredelige sykdommer og opplever store smerter få dødsønsket sitt oppfylt. Passiv dødshjelp er ikke tilstrekkelig for å innfri deres ønske om å avslutte livet. I slike tilfeller kan de ha behov for aktiv dødshjelp, som involverer en aktiv handling for å avslutte livene deres. Aktiv dødshjelp skilles i to ulike former: assistert selvmord og eutanasi. Assistert selvmord er der noen legger til rette for at pasienten kan ta sitt eget liv. Eutanasi, derimot, er der noen tar livet av pasienten på pasientens oppfordring. I land hvor aktiv dødshjelp er tillatt er det som oftest leger som tilrettelegger ved assistert selvmord og gjennomfører eutanasi. Men i Norge er alle former for aktiv dødshjelp, både assistert selvmord og eutanasi, strengt forbudt i henhold til straffelovens §§276-278, som eksplisitt forbyr å hjelpe noen med å avslutte livet sitt (Moen & Sterri, 2019, s. 9-10).

I andre land er reglene annerledes. Sveits har ingen egen dødshjelpslov, men et «hull» i straffeloven åpner for assistert selvmord, også ved at legfolk utfører slik dødshjelp. Eutanasi er altså forbudt i Sveits (Feiring, 2016) I Nederland, derimot, ble det i 2001 innført en straffelov som sier at en person som avslutter en annens liv etter vedkommens uttrykkelige ønske kan staffes med opptil 12 års fengsel eller en bot, med mindre handlingen utføres av

en lege som har fulgt reglene for korrekt omsorg. Leger må også rapportere sine handlinger til myndighetene i samsvar med lovgivning om begravelse og kremasjon for at handlingen skal være straffri. Eutanasi er derfor strengt regulert og forbeholdt leger, og selv de som unnlater å rapportere sine handlinger straffes sjelden (Aasland, 2006, 491).

2. 0 Teori og metode

2. 1 Affektiv narratologi

Affektiv narratologi, en relativt ny retning innen narratologien, fokuserer på hvordan strukturelle grep kan skape følelser og opplevelsen av fortellende tekster. I stedet for å kun vurdere fortellingens innhold, legger denne tilnærmingen vekt på måten en tekst er fortalt på og hvordan fortellertekniske grep påvirker leserens emosjonelle respons. Dette feltet undersøker hvordan litterære tekster er konstruert for å fremkalle spesifikke følelser, og hvordan ulike narrative strategier kan engasjere leserens følelser på ulike måter. *Fortelling og følelse. En studie i affektiv narratologi* av Per Thomas Andersen, den første boken på norsk som undersøker dette emnet, tilbyr en bred analyse av litteraturens emosjonelle dimensjoner (Brandtzæg, 2017, s. 199).

Grunnlaget for affektiv narratologi ligger i den allmenne narratologien, som Aaslestad (1997, s. 7) definerer som studiet av de strukturelle prinsippene bak fortellende tekster. Denne tilnærmingen retter oppmerksomheten mot hvordan en tekst blir fortalt på, i stedet for bare å fokusere på innholdet i teksten. Målet er å avdekke hvilke fortellergrep forfatteren bruker for å fremkalle bestemte følelser hos leseren (Willumsen, 2006, s. 40).

Historisk sett har følelser alltid vært en integrert del av litterær analyse, en innsikt som er grundig utforsket i lys av Per Thomas Andersens teoretiske tilnærming. Andersen (2016, s. 47-48) utforsker denne innsikten nærmere ved å understreke hvordan forståelsen av følelser har vært avgjørende for estetisk erfaring gjennom tidene. Følelser har ikke bare vært en bakgrunn i litteraturen, men også et aktivt element som kan gi dypere mening til

fortellingene og påvirke leserens oppfatning. Affektiv narratologi skiller seg fra tradisjonell narratologi ved å fokusere spesielt på denne følelsesmessige dimensjonen.

Jeg skal skrive en affektivteoretisk analyse av Linn Ullmanns roman *Nåde* og vil basere analysen på Andersens teorier for å kunne undersøke de affektive aspektene av fortellingen i større detalj. Dette inkluderer hvordan narrative strukturer og teknikker påvirker leserens følelsesmessige respons, samt hvordan tekstens affektive miljøer bygger broer mellom tekstens hendelser og leserens egen opplevelse. Med en slik analyse kan man avdekke hvordan litteratur bruker fortellerteknikker til å skape affektive dybder som inviterer leseren til å delta følelsesmessig i fortellingen.

2. 2 Rom- og tidselementer

Lokalitetens betydning er fremtredende innenfor affektiv narratologi, en tilnærming som legger vekt på hvordan rom og steder bidrar til å forme narrative strukturer og affektive miljøer. I dette perspektivet anses det romslige elementer som essensielt; forfattere bruker narrative virkemidler for å skape distinkte affektive eller følelsesmessige rom. Dette gjøres med hensikt for å la karakterenes følelser og affekter utfolde seg innenfor disse rommene, noe som tjener til å forsterke visse narrative effekter. Slik blir lokaliteten for emosjonelle hendelser transformert fra å være passive bakgrunner til å bli aktive medspiller i fremstillingen av individets emosjonelle opplevelser. Disse rommene kan variere i skala, fra omfattende emosjonelle makrogeografier til mer intime mikrogeografier, som på hver sin måte bidrar til narrativets affektive dybde (Andersen, 2016, s. 52).

Tidsaspektet er også av særlig interesse i affektiv narratologi, særlig med tanke på hvordan varigheten og plasseringen av emosjoner innenfor narrativet påvirker vår opplevelse og tolkning av teksten. Emosjoners varighet og deres temporale plassering i en fortelling spiller en kritisk rolle i hvordan vi forstår og reagerer på de emosjonelle dynamikkene i menneskers liv. Dette understreker hvordan både tid og rom fungerer som fundamentale elementer i den

affektive narratologien, og hvordan de samvirker for å skape en rik og kompleks emosjonell tekstur i litterære verk (Andersen, 2016, s. 229).

Den tidsmessige utstrekningen i fortellinger kan skje på ulike måter (Andersen, 2012, s. 31). Andersen presenterer tre grunnleggende teknikker. Den kronologiske fortellerteknikken innebærer å formidle hendelser i den sekvensen de antas å ha funnet sted på historienivået. Denne tilnærmingen skaper en direkte og forståelig narrativ flyt, som tillater leseren å følge utviklingen på en naturlig og logisk måte. Den andre teknikken omhandler bruken av tilbakeblikk, eller retrospeksjon, også kjent som analepse. Denne metoden forteller noe som har skjedd før. Den motsatte varianten kalles foregripelse, frampek eller prolepse. Fortellingen hopper frem i tid for å antyde eller avsløre hendelser som vil finne sted senere. Denne teknikken kan skape spenning og forventning hos leseren. Brudd med den kronologiske rekkefølgen kalles anakroni, som ofte vil være vesentlig for å bygge opp et sammenhengende narrativ. Analepser kan for eksempel forklare emosjonelle reaksjoner og handlinger på nåtidsplanet som ellers ville være umulige å forstå (Andersen, 2012, s. 32-33).

2.3 Emosjonelle impulskilder

Innenfor rammen av affektiv narratologi er det ofte innsiktsfullt å trekke grenser mellom ulike emosjonelle impulser, eller det man kaller impulskilder. Disse kildene kan grovt deles inn i ytre og indre impulskilder. I mange tradisjonelle realistiske romaner er det de ytre hendelsene – episke begivenheter som skjer i den eksterne verden – som hovedsakelig driver de emosjonelle responsene. Dette inkluderer konkrete handlinger, interaksjoner mellom karakterene, og hendelser i romanens verden. Imidlertid, ved visse anledninger, oppstår de emosjonelle reaksjonene fra mer interne impulser. Disse indre kildene kan være knyttet til karakterenes personlige erfaringer eller psykologiske tilstander, som minner, fantasier, imaginasjoner, drømmer, hallusinasjoner, planer, ideologiske oppfatninger, etc. Slike elementer bidrar til å forme karakterenes følelsesliv på en måte som ofte er mer kompleks og nyansert enn det ytre hendelser alene kan tilby.

Videre understreker affektiv narratologi betydningen av å forstå forskjellige aspekter av temporalitet, eller tid, i hvordan man opplever og tolker emosjoner i litteraturen. Dette innebærer behovet for en presis terminologi som kan fange opp de ulike nivåene av emosjonell intensitet og varighet over tid. Andersen (2016) tilbyr et nyttig rammeverk for dette ved å definere emosjoner langs en skala av varighet, fra umiddelbare reaksjoner til dypere, mer vedvarende tilstander. Disse kategoriene inkluderer; reaksjon, som er en øyeblikkelig respons på en stimulus; følelse, som refererer til en mer vedvarende emosjonell tilstand; stemning, som indikerer en enda mer langvarig emosjonell bakgrunn; temperament, som er en grunnleggende emosjonell disposisjon hos en person; og livsfølelse, som reflekterer en persons mest fundamentale og vedvarende emosjonelle orientering mot livet (Andersen, 2016, s. 90-91). Disse begrepene er sentrale for å analysere hvordan ulike former for emosjonell erfaring manifesteres og fungerer i litterære tekster.

2.4 Fortellerstemme

I litterære verk spiller fortellerstemmen en avgjørende rolle for hvordan historier blir formidlet og opplevd av leseren. Ofte er fortelleren en sentral figur i fortellingen, som i tilfeller av jeg-fortellinger, hvor fortelleren er protagonist i egen historie. Denne fortellermåten skaper en umiddelbar nærhet til hendelsene og personen i fortellingen, ettersom leseren får tilgang til protagonistens indre liv og perspektiv direkte. Når det gjelder tredjepersonsfortelling, åpnes det opp for en langt større fleksibilitet. Denne narrative metoden tillater en varierende grad av nærhet eller distanse til karakterene, noe som kan påvirke fortellingens tone og leserens opplevelse på betydelige måter. Fortelleren i en tredjepersonsfortelling kan variere i graden av involvering og kunnskap om karakterene – fra å være en allvitende observatør til en som kun kjenner visse aspekter ved karakterene og hendelsene. Det finnes mange variasjons- og kombinasjonsmuligheter. Blant annet er det vanlig å finne flere fortellere i samme roman. Dette spekteret av muligheter gir rom for komplekse narrativer med rike, flerdimensjonale perspektiver (Andersen, 2012, s. 45-48).

Til tross for skillet mellom første- og tredjepersonsfortelling, finnes det teknikker i tredjepersonsfortelling som nærmer seg det personlige og intime ved jeg-fortellingen. Dette

oppnås ofte gjennom valg av et såkalt «sentralperspektiv», hvor fortelleren legger seg tett opp til en spesifikk karakter. Denne teknikken kan i praksis tåkelegge grensen mellom de fortellermåtene, ved å gi leseren en dypere innsikt i en enkelt karakters indre verden, på en måte som ligner på førstepersonsfortellingens direkte formidling. Videre benyttes ofte skiftende sentralperspektiver i romaner, hvor fortelleren veksler mellom å følge ulike karakterer nært. Dette bidrar til å skape en rikere og mer nyansert fortelling, ettersom leseren får tilgang til flere synspunkter og erfaringer. Denne dynamikken fremhever kompleksiteten og mangfoldigheten i de narrative strukturene og skaper en flerlags narrativ opplevelse (Andersen, 2012, s. 48-49).

Det er gjort iherdige forsøk for å skille mellom fortellerens «stemme» - den man hører fortellingen gjennom – og «blikket» - perspektivet, synsvinkelen (fokalisering) fortellingen sees fra. Dette skillet søker å kartlegge forskjellen mellom hvem som forteller historien og gjennom hvilken linse historien blir betraktet. Denne differensieringen er viktig for å forstå de ulike lagene av fortellingen og hvordan de samvirker for å skape en helhetlig leseropplevelse (Andersen, 2012, s. 49).

2. 5 Karakterer og konflikt

I litterære verk blir de fiktive stedene befolket av et mangfold av litterære figurer, som spenner fra de sentrale helter og heltinner til de mer perifere karakterene som befolker fortellingen (Andersen, 2012, s. 35). Disse litterære aktørene er konstruert gjennom et spekter av narrative teknikker og må derfor forstås gjennom ulike analytiske linser. En fortelling vil vanligvis inneholde en blanding av hovedpersoner og bipersoner, hvorav forholdet mellom dem kan være enten dypt komplekst og flerlaget eller bygge på mer etablerte og forutsigbare mønstre. Et tegn for mellom ulike typer karakterer er deres evner til å gjennomgå forandringer gjennom fortellingens gang. Tradisjonelt har man skilt mellom statiske, uforanderlige karakterer, referert til som «flate personer», og de mer dyptgående og som gjennomgår en utvikling, kjent som «runde personer» (Andersen, 2012, s. 43).

Andersen (2016) introduserer et konsept han kaller «emosjonelle triggerfigurer», som spiller en viktig rolle i affektiv narratologi. Det er ofte bipersoner som tjene rollen som en form for «temperaturmåler», og reflekterer og intensiverer tekstens emosjonelle ladning. Fra et narrativt perspektiv fungerer disse triggerfigurene som abstrakte sekvensielle elementer som eksplisitt signaliserer tekstens emosjonelle tilstand. Dette bidrar vesentlig til å øke fortellingens spenningsnivå. Leseren blir naturlig tiltrukket mot å identifisere seg med disse følelsene, og «føle» på lignende måte som det triggerfiguren gjør. Dette antyder at bruken av emosjonelle triggerfigurer er en utbredt metode for å fremkalle emosjonell spenning innenfor affektiv narratologi. Typisk for en emosjonell triggerfigur er at følelsene eller reaksjonene deres uttrykker en klar retning eller objekt for følelsen, i motsetning til andre litterære figurer som kan oppleve komplekse følelser uten å nødvendigvis være bevisst årsaken til disse følelsene (Andersen, s. 55-56).

I litterære verk er hovedpersonens reise ofte preget av konfrontasjon med ulike typer konflikter, som tjener som drivkraften i narrativet. Andersen (2012, s. 43) identifiserer tre primære kategorier av konflikter som karakterer typisk møter; den indre konflikten, konflikten med andre individer og konflikten mellom individet og samfunnet. Den indre konflikten oppstår innenfor hovedpersonen selv, en kamp mellom motstridene følelser, ønsker eller overbevisninger. Denne typen konflikt gir innsikt i karakterenes psykologi og bidrar til dybden i karakterutviklingen, ved å utforske de komplekse aspektene ved menneskelig natur og personlig vekst. Konflikten med andre mennesker er kanskje den mest umiddelbare formen for konflikt, hvor hovedpersonen stilles ovenfor motstand eller antagonisme fra andre karakterer. Dette kan ta form av rivalisering, misforståelser eller direkte konfrontasjon, og tjener til å drive historien fremover gjennom spenning og konfliktløsning. Til sist, konflikten mellom individet og samfunnet involverer hovedpersonens kamp mot samfunnets normer, rettferdighet og identitet, som reflekterer hvordan individet navigerer eller motsetter seg de bredere kulturelle og politiske strukturene de er en del av.

3.0 Tidligere funn

I Strømmes sin analyse av aviskritikkens forhold til politisk innhold i tre norske samtidsromaner, inkludert Linn Ullmanns *Nåde*, utforsker Strømmes hvordan politiske temaer er representert og mottatt i offentligheten. Han finner ut at romaner som *Nåde* engasjerer seg i aktuelle politiske spørsmål gjennom sine narrative temaer, spesielt fokus på aktiv dødshjelp, et tema som reflekterer bredere samfunnsmessige og politiske debatter i Norge. Strømmes påpeker at gjennom Ullmanns behandling av hovedpersonens etiske og personlige dilemmaer rundt dødshjelp, utfordrer romanen lovligheten og moraliteten av eutanasi og stimulerer til en politisk samtale om individets autonomi og retten til en verdig død. Strømmens oppgave gir innsikt i hvordan litteraturkritikken ikke bare tolker men også kan forme en offentlig diskurs om politiske emner (Strømmen, 2007, s. 34-51).

Langelands masteroppgave utforsker bruken av det groteske i Linn Ullmanns forfatterskap, der en av romanene er *Nåde*. Hun argumenterer for at det groteske ikke bare fremhever fysisk og emosjonelt forfall som essensielle aspekter av menneskelivet, men også kontrasterer dette forfallet med den vedvarende menneskelige evnen til kjærlighet og lidenskap. Langeland analyserer hvordan groteske elementer i Ullmanns verk utfordrer leserens forståelse ved å kombinere forfall med dyp affekt, noe som spesielt kommer til uttrykk i de to sentrale karakterene. Hovedpersonens fysiske nedbrytning står i skarp kontrast til hans levende kjærlighet til konen, noe som skaper en rik tekstiling dybde og engasjerer leseren i komplekse eksistensielle spørsmål. Langelands funn understreker hvordan det groteske i *Nåde* fungerer som et vitalt narrativt verktøy som fremhever fortellingens tematiske kompleksitet og engasjerer seg med betydningsfulle spørsmål ved livet og døden (Langeland, 2010, s. 13-14).

4. 0 Litterær analyse av *Nåde*

4. 1 Introduksjon av romanen

Nåde av Linn Ullmann er en gripende kjærlighetsroman på 163 sider som utforsker det dyptgående og omstridte temaet om aktiv dødshjelp. Romanen handler om Johan Sletten, som står ovenfor en alvorlig diagnose – en «spredning» som truer med å endre livet hans (Ullmann, 2002, s. 11). Mens Johan navigerer gjennom sitt sykdomsforløp, inngår han en hjerteskjærende avtale med sin kone, Mai. Hun skal hjelpe han med å finne en fredelig avslutning på livet dersom smerten blir uoverkommelig (Ullmann, 2002, s. 101-106). Med retrospektive innblikk utforsker romanen Johan og Mais komplekse følelser og de krevende valgene de står ovenfor. Leseren blir vitne til Johans indre kamp med beslutningen om liv og død, hvor hans usikkerhet vokser i takt med sykdommens fremgang. Samtidig skildres Mais desperate forsøk på å støtte Johan, selv når hun innser at hans ønske om å avslutte livet kan være det eneste barmhjertige valget (Ullmann, 2002, s. 102). *Nåde* presenterer en analytisk utforsking av kjærlighetens begrensinger, de kritiske valgene mennesker møter mot slutten av livet, og den dype smerten forbundet med å måtte gi slipp.

4. 2 Tema

Tematikken, eller temakretsen, beskriver det innholdsmessige i en roman. Det vil si det totale meningsinnholdet i teksten. Tematikken omfatter alle elementene i teksten og på et abstrakt nivå de viktigste perspektivene teksten utforsker (Willumsen, 2006, s. 53). Gjennom de ulike temaene som vil bli presentert øyeblikkelig, vil jeg gå litt vekk fra den affektive teorien. Disse temaene skal integreres for å utforske og avdekke det dypere meningsinnholdet i romanen, som samlet utforsker komplekse menneskelige erfaringer og etiske dilemmaer. Jeg vil derfor komme tilbake til den affektive teorien i de påfølgende delene av analysen for knytte disse temaene til affektivteoretiske perspektivene.

4. 2. 1 Aktiv dødshjelp

I *Nåde* blir tematikken rundt aktiv dødshjelp utforsket gjennom karakterene og deres interaksjoner, noe som gjenspeiles i de komplekse juridiske og etiske dilemmaene knyttet til emnet. Eutanasi i romanens kontekst handler om at en lege med overlegg injiserer medikamenter for å avslutte pasientens liv, basert på frivillig og informerte forespørsel (Moen & Sterri, 2019, s. 10). Denne tematikken får en spesiell resonans gjennom karakteren Mai, som står ovenfor valget om å assistere Johan. Hennes handlinger utforsker grensene mellom personlig moral og samfunnets lover (Ullmann, 2002, s. 161). I Sveits, hvor assistert selvmord som nevnt er lovlig på grunn av et lovverkshull, er en praksis som ikke er tillatt i Norge hvor karakterene befinner seg. Eutanasi er også eksplisitt forbudt, hvilket setter Mai og Johans handlinger i et skarpt juridisk lys. I tillegg til å belyse disse juridiske og etiske dilemmaene, presenterer Ullmanns roman eksempler på juridiske realiteter fra andre land for å demonstrere det skjønnsmessige og relative ved de normene og lovene som styrer (Ullmann, 2002, s. 101).

4. 2. 2 Sykdom og død

I *Nåde* er temaene sykdom og død gjennomgående, og de skaper et mørkt bakteppe for fortellingen. Johan Sletten står ovenfor en uheldelig kreftdiagnose som gradvis forverrer hans helse. Romanen utforsker hvordan Johan reagerer på denne situasjonen (Ullmann, s. 13-14), og hvordan hans sykdom påvirker hans fysiske og mentale tilstand. Sykdommen fungerer en katalysator for handlingen og legger til rette for komplekse overveielser om livet og døden. Gjennom Johans opplevelser viser Ullmann hvordan sykdom kan frarøve et menneske dets følelse av autonomi, verdighet og håp, samtidig som den tvinger ham til å ta vanskelige beslutninger om sin egen fremtid (Ullmann, 2002, s. 115-116). Døden lurer som en uunngåelig konklusjon, og romanen viser hvordan Johann og hans nærmeste forsøker å forholde seg til dødens stadig nærmere tilstedeværelse.

4. 2. 3 Kjærlighet

Kjærlighet spiller også en betydelig rolle i romanen, spesielt gjennom forholdet mellom Johan og Mai. Kjærligheten deres blir testet av sykdommen, men det er også gjennom denne utfordringen at den blir dypere og mer kompleks. Mai står ovenfor de vanskelige følelsene av å se sin ektefelle sakte svekkes, samtidig som hun må takle den emosjonelle byrden av å måtte ta et etisk valg om å bistå ham. Kjærligheten mellom dem uttrykkes ikke bare gjennom ømhet, men også gjennom konfrontasjoner og uenigheter, og viser seg som en kompleks kraft som måler seg mot de mørkeste utfordringene i livet, og den holder Johan og Mai sammen selv når fremtiden virker usikker.

4. 2. 4 Usikkerhet og håp

Usikkerhet og håp preger romanen, og de gir dybde til fortellingen ved å fange menneskets sårbarhet i møte med livets utfordringer. Johan sliter med å finne en balanse mellom håp om mulig mirakel og usikkerheten som følger hans dødelige diagnose (Ullmann, 2002, s. 103-105). Mens sykdommen fratår ham kontroll, søker han å bevare glimt av håp om verdighet i sine siste dager. Mai deler usikkerheten og må navigere gjennom sin egen emosjonelle turbulens, samtidig som hun prøver å støtte Johan. De sliter begge med å finne en vei fremover, balanserende på en tynn linje mellom ønsket om å opprettholde håpet og realismen i situasjonen deres. Ullmann skildrer de vanskelige valgene som Johan og Mai står ovenfor, og hvordan usikkerheten rundt fremtiden preger hver beslutning de tar.

4. 3 Fortellerstemmen

I *Nåde* er det en auctorial forteller med skiftende fokalisering. Romanen fortelles av en ukjent venn av Johan Sletten; «... skjønt uten å legge skjul på at elendigheten ville ta livet av min venn Johan Sletten til slutt, ...» (Ullmann, 2002, s. 9). Fortelleren kretser hovedsakelig rundt Johan Sletten sitt perspektiv og hans følelsesliv. Som nevnt tidligere, kan en tredjepersonsfortelling velge et «sentralperspektiv», der fortelleren legges nært til en av fortellingens karakter. Allerede i starten får leseren innsikt i Johans tanker og følelser:

«- Johan! sa legen og forsøkte å fange den andres blikk. – Hør på meg, er du snill. Johan likte ikke denne brukens av fornavn. Dessuten var legens stemme skingrende. [...] (Ullmann, 2022, s. 9).

I denne konteksten kan Suzanne Keen's studie *Empathy and the Novel* kaste lys over hvordan slike narrative teknikker som interne og eksterne synsvinkler benyttes for å fremme empati hos leseren. Hun påpeker for at en velbalansert kombinasjon av synsvinkler tillater en dypere følelsesmessig tilknytning til karakterene, noe som er avgjørende i litteratur som utforsker humane temaer som liv, død og kjærlighet (Keen, 2007, s- 93-96). I romanen *Nåde* brukes en tredjepersonsforteller; men fortellerens perspektiv er nært knyttet til hovedpersonen, Johan Sletten, noe som skaper en narrativ teknikk hvor leserens opplevelse nærmer seg den man får fra en førstepersonsfortelling. Dette tilrettelegger for en dypere forståelse av Johans perspektiv og følelser. Selv om fortellingen hovedsakelig utfoldes gjennom Johan, skjer det et markant skifte i perspektiv mot slutten av romanen. Dette skiftet belyses i øyeblikket Mai tar beslutningen om at det var inne å hjelpe Johan:

«- Johan, hvisker hun, men han svarer ikke, stønner bare litt. Hun ser på ham lenge. Til slutt åpner hun vesken sin og plukker frem to sprøyter. Hun har forberedt alt. Måtte det. Hun kunne ikke risikere at noen kommer og forstyrrer, kanskje begynner å bære seg, eller at hun selv mister motet idet hun skal finne frem sprøyter og beholdere» (Ullmann, 2002, s. 120)

Kenn understreker betydningen av hvordan innholdet formidles, og hevder at kontroll over timing, rekkefølge, plothendelser og detaljrikdom kan forsterke leserens empati (Keen, 2007, s. 94). I *Nåde* bidrar dette perspektivskiftet til å utdype fortellingens kompleksitet og legger til flere lag av emosjonelle og moralske utfordringer som karakterene står ovenfor. Ved å flytte fokuset til Mai, åpnes det for en utforskning av hennes moralske overveielser, noe som beriker leserens opplevelse ved å vise hvordan ulike personer kan tolke samme situasjoner forskjellig. Ved å bruke tredjepersonsforteller på denne måten, med et fokus på Johan, men også å inkludere Mais perspektiv, skaper Ullmann en rik og flerdimensjonal fortelling. Fortellingen integrerer effektivt elementer fra førstepersonsfortelling inn i en

tredjepersonsstruktur, noe som resulterer i en leseropplevelse som kombinerer en inngående innsikt i hovedpersonens psykologiske tilstand med den objektive oversikten som er karakteristisk for et allvitende fortellerperspektiv. Gjennom disse teknikkene utforsker Nåde de komplekse temaene liv og død, kjærlighet og utfordrende valg.

4. 4 Rom, tidselementer og emosjonelle impulskilder

Andersen (2016) beskriver hvordan affektiv narratologi legger vekt på rommenes betydning i litteraturen. Ullmann utnytter dette ved å utforske forskjellige geografiske og følelsesmessige rom i Johan og Mais liv. De varierer i skala fra makrogeografiske som legekantor og sykehus, til mikrogeografiske som deres hjem, bilen, foran eller sommerhuset i Värmland. Disse emosjonelle rommene danner distinkte affektive miljøer og spiller en aktiv rolle i å fremme visse narrative effekter. De kalde sykehus- og legekantorumgivelsene skaper et miljø hvor Johan føler sinne, frustrasjon og han føler seg dehumanisert under omsorgen av de «grønkleddede» (Ullmann, 2002, s. 115-116). Dette står sterkt i kontrast til varmen og komforten som hjemmet, peisen og sommerhuset gir (Ullmann, 2002, s. 68). Hver lokalitet spiller en rolle i å forme karakterenes opplevelser og leserens empati. Som Keen (2007, s. 94) antyder, er det hvordan disse elementene presenteres – fra synsvinkelens dybde til detaljenes rikdom – som kan invitere til eller forstyrre empatisk engasjement. Disse teknikkene og det narrative miljøet de skaper, tilbyr ikke bare en bakgrunn for handlingen, slik som også Andersen (2016, s. 52) nevner, blir lokalitetene forvandlet til affektive medspillere i å formidle karakterenes emosjonelle opplevelser.

«Legene hadde operert kroppen hans syv ganger i alt. De hadde tatt røntgenbilder og gjort ultralydundersøkelser. De hadde sett på han, klemt på han, skåret i ham og sydd han sammen igjen. [...] Johan sletten var ingen fremmed. Han tilhørte dem nå. Han tilhørte de grønkleddede. [...] Penisene, testiklene, rompeballene ... alt er synlig. Som et storvokst barn i arvet søndagskjole, tenker han og drar i sykehuskjorten [...] (Ullmann, 2002, s. 63, 115).

Romanens struktur er tredelt; «Vinduet», «Speilet» og «Døren». I åpningsdelen konfronteres Johan med diagnosen kreft (Ullmann, 2002, s. 9) og minnene fra fortiden. Et sterkt minne er om Johans far, som led av en alvorlig sykdom som fratok ham kontrollen over egen kropp, og hans dramatiske bortgang mens familien var vitner til det (Ullmann, 2002, s. 34-35). Dette øyeblikket bestemmer Johans frykt for å ende opp på samme måte, og hans ønske om å forlate livet på egne premisser (Ullmann, 2002, s. 88). Han søker hjelp hos Mai, men møtes met et sterkt avslag (Ullmann, 2002, s. 57). I den andre delen, gjenoppfører Johan sin forespørsel, og denne gangen møter han en mindre motstand fra Mai. Dette skaper uro hos Johan. I siste del, finner vi Mai som støtter Johan i hans siste øyeblikk (Ullmann, 2002, s. 108, 161).

Nåde er i hovedsak fortalt gjennom en kronologisk fortelling med retrospektive glimt til Johans liv og minner, slik som beskrevet av Andersen (2012) og følger hendelsene i naturlig rekkefølge. Tidlig i diagnosen gir legen Johan en prognose: «- Et halvt år, kanskje mer, kanskje mindre, sa han.» (Ullmann, 2002, s. 13). Narrativet dekker en periode på rundt et år, fra det øyeblikket Johan blir diagnostisert med kreft til hans bortgang. Dette tidselementet blir tydelig for leseren ettersom Johan ofte reflekterer over alder og tidspunkter gjennom hele romanen, noe som gir en strukturert innsikt i tidsforløpet og de viktigste hendelsene i hans liv. Et eksempel på dette er når Johan mister jobben og deler nyheten om plagiatet med Mai, og fem år senere forteller henne om legebesøket, som markerer starten på hans kamp mot kreften:

«Samme kveld som Johan fikk sparken fra avisen fortalte han Mai om plagiatet. [...] Nesten en idyllisk scene utspilte seg fem år senere da han fortalte henne om besøket hos legen.» (Ullmann, 2002, s. 32-33).

Det blir gitt informasjon om hvor gamle Johan og Mai er: «Da de traff hverandre da hun var tretti. Da han døde var hun femtiture.» (Ullmann, 2002, s. 31). Dette gir et tidsperspektiv der Mai er 53 og Johan er 70 år ved hans død, og avslører at Johan informerte Mai om sin kreftdiagnose da han var 69 år. Retrospeksjon og de emosjonelle impulsildene brukes til å

dykke dypere inn i Johans fortid, helt tilbake til hans barndom og tapet av begge foreldrene, hans første ekteskap med Alice i 1957 og senere hans liv med Mai etter de giftet seg i 1979 (Ullmann, 2002, s. 14-20, 82). Disse tilbakeblikkene gir et rikt og detaljert bilde av Johan og Mais liv.

I *Nåde* benyttes frampek som en teknikk for å forsterke den underliggende følelsen som preger romanen. Disse frampekene er nøye flettet inn i narrativet og introduseres tidlig, noe som skaper spenning og bidrar til å sette tonen for leserens forventninger. «Mai var yngre enn Johan. Da de traff hverandre var hun tretti. Da han døde var hun femtite.» (Ullmann, 2002, s. 31). Frampekene er knyttet til Johans død og fungerer som subtile påminnelser om utfallet av sykdommens hans. Ved å introdusere slike hint allerede tidlig i romanen, etablerer Ullmann en atmosfære av fatalisme som veves gjennom hele teksten. Disse forvarslingene om fremtidige hendelser spiller en avgjørende rolle i hvordan fortellingen oppleves; de hjelper til å bygge opp en følelse av slutten som venter. Dette er ikke bare relevant til plotutviklingen, men også hvordan karakterene forholder seg til realitetene i livet.

4. 5 Karakterer og konflikt

Karakterene Johan og Mai kan analyseres gjennom det tradisjonelle litterære skillet mellom flate og runde personer, som beskrevet av Andersen (2012, s. 43). Andersen beskriver hvordan flate karakter forblir uforanderlige, mens runde karakterer gjennomgår en utvikling. Johan fremstår som en rund karakter, og hans utvikling gjenspeiler de indre og eksterne konfliktene han møter. Johans refleksjoner over sitt eget liv og de emosjonelle konfliktene han gjennomgår, spesielt relatert til død og kjærlighet understreker kompleksiteten i hans karakter. Dette gjør ham til en «rund person» etter Andersens (2012, s. 43) terminologi.

Mai kan også sees på som en rund person, selv om man ikke får like mye innblikk hos Mai. Mai er en dypt moralsk person som kjemper med sine etiske dilemmaer omkring aktiv dødshjelp. Hennes konflikt med samfunnet om å følge loven og om å oppfylle sin manns ønsker viser til hennes indre kamp og hvordan hun utvikles følelsesmessig og etisk gjennom

romanen. Hun utfordres til å revurdere egne verdier og til slutt tar hun valg som reflekterer en signifikant forandring i hennes karakter (Ullmann, 2002, s. 160-161).

Når det gjelder konfliktene, identifiserer Andersen (2012, s. 43) tre hovedtyper: indre konflikter, konflikter med andre individer og konflikter mellom individet og samfunnet. Johan befinner seg midt i en intens kamp, som springer ut fra hans dype frykt for døden. Denne frykten setter i gang en rekke konflikter om utgjør kjernen i romanens dramatiske spenning. En av disse konfliktene oppstår i forholdet mellom Johans og Mai. Spørsmålet som står sentralt mellom dem, dreier seg om hvorvidt Mai skal bistå Johan med å avslutte livet sitt, en handling som strider mot hennes profesjonelle og personlige etiske overbevisninger. Denne konflikten understreker de komplekse og utfordrende avgjørelsene relatert til kjærlighet, plikt og moral. Parallelt kjemper Johan og indirekte også Mai mot samfunnets normer og lover. Dette kommer spesielt til uttrykk i deres konfrontasjon med lovgivningen rundt aktiv dødshjelp, som er strengt forbudt i Norge. Mai er selv lege; «Derfor ga hun opp musikken, og begynte å studere medisin i stedet. [...] – Jeg er lege! Nå var det Mai som snappet.» (Ullmann, 2002, s. 21, 140) Som lege er Mai fullt bevisst om lovens grenser og de etiske retningslinjene som kompliserer situasjonen:

«- Det strider mot loven. – Hvilken jævla lov? snappet han. – Norsk lov. Og alt Den norske lægeforening står for. [...] Skjønner du at du ber meg om å begå en kriminell handling? Skjønner du det? Johan fikk tårer i øyene. Han hadde ikke ventet dette. Vi får vel reise til Nederland, du og jeg, sa han lavt, - eller Belgia. Der dette ikke er en kriminell handling. [...]» (Ullmann, 2002, s. 100-101).

Mai, på sin side, blir stilt ovenfor et moralsk dilemma: skal hun følge loven, som hun profesjonelt er bundet til, eller skal hun følge sin samvittighet og kjærligheten til sin mann? Hennes indre kamp og etiske overveielsene hun gjør, kommer klart frem når hun uttrykker sin avsky mot tanken å tvinge noen til å leve mot sin vilje under store smerter:

«- Jeg skal fortelle deg hva jeg mener, sa Mai. Hun hadde tårer i øyene. – Jeg mener det er uhyrlig å tvinge et menneske til å leve mot sin vilje. Jeg mener at det er uhyrlig at dødende mennesker med store smerter ikke skal få hjelp til å dø når de selv vil det, om de ber om det, mener jeg. [...]» (Ullmann, 2002, s. 102).

Dette viser hennes medfølelse og forståelse for Johans lidelse, og hun blir drevet av en overbevisning om at det noen ganger kan være mer humanitært å tillate død enn å forlenge livet. Hennes endelige beslutning om å bistå Johan i å dø selv om det innebærer å bryte loven. Det viser til en kompleks blanding av lojalitet, kjærlighet og moralsk overbevisning. Mai anerkjenner de potensielle konsekvensene av sin handling; inkludert muligheten for straffeforfølgelse, men velger å holde sitt løfte til Johan.

«At hun er rede til å melde seg selv til politiet. At hun er rede til å bli stilt til retten. Men hun har fulgt sin samvittighet. Hun ga mannen et løfte, og det løftet har hun holdt. [...] – Du fulgte Johans ønsker. Du kjente ham, det gjorde ikke jeg. Det gjorde ingen andre heller som, om dette kommer ut, vil finne det for godt å uttale seg og dømme deg.» (Ullmann, 2002, s. 161-162).

Keen understeker viktigheten av hvordan narrative teknikker, som karakteridentifikasjon og narrative situasjoner, kan fremkalle empati hos leseren. Karakteridentifikasjon kan invitere til empati selv om karakteren og leseren kan være forskjellig fra hverandre. Leserens trenger altså ikke nødvendigvis å identifisere seg med hele karakteren, men ved enkelte trekk eller situasjoner som leseren kan identifisere seg med (Keen, 2007, s. 68-69). Linn Ullmann bruker disse teknikkene i *Nåde* for å utforske de indre konfliktene hos Johan og Mai, noe som potensielt kan fremkalle empati hos leseren. Disse teknikkene er essensielle i å formidle temaene Keen om liv, død og kjærlighet i romanen, og de bidrar til å engasjere leseren i karakterenes personlige og moralske kamper.

4. 6 Språklige bilder

I romanen *Nåde* blir fysiske sykdomssymptomer og personlige tragedier anvendt som effektive språklige bilder som understreker tematikken rundt verdighet, død og menneskelig sårbarhet. Gjennom symboler som byllen og farens død, som vi øyeblikkelig skal se nærmere på, skaper Ullmann en dybde i tekstens affektive miljø og reflekterer komplekse psykologiske og etiske dilemmaer som preger hovedpersonene.

«- Jeg vil selv velge når det er slutt. Jeg vil ikke dø nå. [...] Mai ble helt stille, stirret på Johan. Og så reiste hun seg opp i sengen og slo til ham i ansiktet. Hennes flate hånd smalt mot hans venstre kinn. [...] Siden skulle det vokse frem en byll der Mai hadde slått ham. [...] En gang påsto han at han våknet av at byllen strek. Da Mai strøk fingrene over den, sa Johan til henne: - Det er du og jeg som har laget den. Jeg bar den frem. Ansiktet mitt åpnet seg og ga den liv.» (Ullmann, 2002, s. 57-59).

Byllen som vokser fram på Johans kinn etter at Mai har slått til ham, blir et sentralt symbol på flere lag av romanens tematikk. Primært fungerer byllen som et fysisk tegn på sykdom og forfall, noe som er en påminnelse om Johans kamp mot kreften og døden. Men byllen har oppstått som følge av en handling utført av Mai som kan tolkes som et symbol på de felles utfordringene og smertene de må håndtere sammen. Dette øyeblikket hvor Mai slår Johan og byllen senere utvikles, kan sees som en metafor for hvordan de begge bidrar til å påvirkes av de omstendighetene i livene deres. Byllen vokser og blir en del av Johans ansikt, slik de smertefulle delene og kjærligheten også blir integrert i deres felles eksistens. På et dypere plan kan byllen også tolkes som et symbol på kjærlighetens kompleksitet og ofrene kjærlighet noen gang krever. Johan reflekterer over byllen som han og Mai har skapt sammen, noe som kan antyde at selv i de vanskelige øyeblikkene, er deres kjærlighet tilstede og aktiv. Dette kan sees som en representasjon av hvordan kjærlighet ofte innebærer å håndtere og akseptere hverandres svakheter og smertefulle sider. I romanen fungerer byllen altså som en kontinuerlig påminnelse om kreften og døden, samtidig som den binder dem sammen i en felles skjebne. Dette speiles i hvordan Mai behandler byllen – hun renser og kysser Johans ansikt forsiktig.

«Natten før Johans far døde, ble han funnet kravlende naken og på alle fire gjennom naboens hage med en tykk avføring etter seg. [...] – Ikke gå fra meg, Agnes, vær så snill! Moren knep øyene igjen og ristet på hodet. – Ikke gå da ..., ropte han. – Du kan ikke ... Jeg ber deg ... – Men jeg klarer ikke dette, sa moren og forlot rommet. Da begynte Johans far og ule. (Ullmann, 2002, s. 34).

Farens død og de omstendighetene som omgir denne hendelsen fungerer som en metafor på tap av verdighet og menneskelig forfall. Johans minner om farens siste dager og den manglende evnen til å kontrollere egne kroppsfunksjoner, skaper en frykt hos Johan for å oppleve det samme forfallet (Ullmann, 2002, s. 88). Det er ikke bare døden i seg selv som er skremmende, men måten den fratrukker en person verdigheten og kontrollen over eget liv. Farens bønn til moren om å ikke forlate ham og hennes manglende evne til å være til stede i hans mest sårbare øyeblikk speiler Johans angst for hvordan Mai vil håndtere hans egen sårbarhet og forfall. Johans frykt for å miste verdigheten og bli redusert til en hjelpeløs tilstand blir ytterligere forsterket i hans motvilje om å bli pleiet og sett på som en byde av Mai, slik faren til Johan ble av moren (Ullmann, 2002, s. 94). Dette ønske om å opprettholde kontroll og verdighet i møte med sykdom og død driver Johan til å søke etter måter å avslutte sitt eget liv på hans egne premisser.

5. 0 Avslutning

Jeg har utforsket hvordan de ulike aspektene av fortellerteknikker og deres affektive virkninger i *Nåde*. Gjennom en detaljert analyse av narrative strukturer og karakterfremstillinger har jeg sett hvordan Ullmann bruker et mangfold av narrative tilnærminger for å fremkalle følelsesmessig respons og refleksjoner hos leseren. Ved å integrere elementer som skiftende perspektiver, kombinasjon av kronologi og retrospektive elementer, samt karakteranalyser og romslige beskrivelser, formidles komplekse temaer som eutanasi. Dette engasjerer leseren og bidrar til å skape et affektivt miljø. Disse teknikkene fremhever hvordan affektiv narratologi kan anvendes for å øke forståelsen av personlige og

etiske dilemmaer, og hvordan de kan påvirke leserens følelsesmessige engasjement og moralske vurderinger.

Strukturelle elementer i *Nåde*, som bruk av rom, tid og perspektiv, skaper et narrativt miljø hvor leserens affektive opplevelse blir forsterket. I analysedelen har man vist at romanens struktur, med dens kronologiske fortelling blandet med retrospektive innslag, fungerer som et middel for å bygge spenning og fremkalle følelsesmessig respons. Gjennom retrospeksjon og kronologisk framstilling får leseren et innblikk i karakterenes indre liv. Denne tidsmessige strukturen, sammen med emosjonelle rom, skaper et affektivt miljø der leserens følelsesmessige involvering stimuleres og utfordres. De narrative teknikkene, inkludert perspektivskifter og detaljert karakterutvikling, har blitt nøye undersøkt for å forstå hvordan de bidrar til å forme leserens oppfatning av de komplekse temaene, som aktiv dødshjelp, kjærlighet og død.

Mai, som en av hovedkarakterene i fremhevingen av romanens affektive og moralske spørsmål, representerer et etisk dilemma som går utover det personlige i et moderne samfunn. Hennes beslutninger står sentralt i å fremme de moralske spenninger. Hennes beslutninger og handlinger påvirker ikke bare hennes eget liv, men også hvordan leseren forholder seg til spørsmål om aktiv dødshjelp. Ved å stille Mai i sentrum for denne avgjørelsen, utfordrer Ullmann leseren å reflektere over egne verdier og syn. Det er gjennom Mais indre kamp og hennes endelige valg at vi ser den største påvirkningen på de affektive og moralske aspektene av fortellingen.

Til slutt, bekrefter studien at litteraturen er et sterkt medium for utforskning av vanskelige etiske spørsmål. *Nåde* fungerer ikke bare som en kilde til underholdning, men også som et viktig verktøy for etisk refleksjon. Linn Ullmanns roman åpner for en diskurs som kan påvirke og eventuelt endre leserens syn på livet, døden og de vangen som ligger i mellom. Gjennom disse narrative strømmene gir *Nåde* et bidrag til den affektive narratologien ved å utforske de emosjonelle og etiske konfliktene som oppstår i møte mellom personlig frihet og samfunnsmessige begrensninger.

Oppgaven illustrerer dermed hvordan en grundig litterær analyse kan belyse både den narrative teknikken og de sosiale spørsmålene en roman kan adressere. Ved å integrere teori fra tradisjonell og affektiv narratologi, har denne oppgaven bidratt til litteraturvitenskapen ved å tilby nye innsikter i hvordan affektiv narratologi påvirker og engasjerer oss lesere på både personlig og samfunnsmessige nivå.

Litteraturliste

- Andersen, P. T. (2012). «Fortellekunstens elementer». I P. T. Andersen, G. Mose & N. Thorstein (Red.), *Litterær analyse. En innføring* (31-49). Pax.
- Andersen, P. T. (2016). *Fortelling og følelse: En studie i affektiv narratologi*. Universitetsforlaget.
- Brandtzæg, S. G. (2017). Per Thomas Andersen: Fortelling og følelse. En studie i affektiv narratologi. [Anmeldelse av *Fortelling og følelse: En studie i affektiv narratologi*, av P. T. Andersen]. *Edda*, 104(2), 199-205.
- Feiring, E. (2016). Bør aktiv dødshjelp legaliseres? *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 136, u.s.
- Keen, S. (2007). *Empathy and the Novel*. Oxford University Press.
- Langeland, G. M. (2010). *Linn Ullmanns groteske kjærlighet*. [Masteroppgave, Universitetet i Agder]. AURA. <https://uia.brage.unit.no/uia-xmlui/bitstream/handle/11250/139371/Gerd%20Martina%20Langeland.pdf?sequence=1>
- Moen, O.M. & Sterri, A. B. (2019). *Aktiv dødshjelp: etikk ved livets slutt*. Cappelen Damm Akademisk.
- Strømme, K. (2007). «Hvor faen tok meningen veien?» *Om aviskritikkens forhold til det politiske i tre norske samtidsromaner*. [Hovedoppgave, Universitetet i Oslo]. DUO. <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/26065/HovedoppgavexKjetilxStrxmme.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Ullmann, L. (2002). Nåde. Oktober.
- Willumsen, L. H. (2006). Narratologi som tekstanalytisk redskap. I M. Brekke (Red.), *Å begripe teksten: om grep og begrep i tekstanalyse* (s. 40-53). Høyskoleforlaget.

Aasland, O. G. (2006). Eutanasi i Nederland. [Anmeldelse av *Death and medical power*, av H. T. Have & J. Welie]. *Tidsskriftet for Den norske legeforening*, 126(4), 491.

Aaslestad, P. (1999). *Narratologi: en innføring i anvendt fortellerteori*. Landslaget for norskundervisning/Cappelen akademisk forlag.